

„STRADA”: A CINCEA PUTERE ÎN STAT?

DUMITRU-CĂTĂLIN ROGOJANU

rogojanucatalindumitru@yahoo.com

Muzeul Civilizației Dacice și Romane – Deva

Facultatea de Științe și Litere-Universitatea “Petru Maior” – Târgu-Mureș

„THE STREET”, FIFTH POWER IN THE STATE?

ABSTRACT

The present study subscribes to the analysis of a topic of immediate history, namely the investigation of the role and place of street demonstrations in determining future policy decisions after the fateful event taking place in the Colectiv Bucharest night club on the night of 30 October 2015. Besides the accumulated anxieties, including the situation in that „place of death”, the reasons why Romanians protested are manifold, but the most important were the political and economic ones: the disappearance of the corrupt and compromised political class and a better situation in terms of the standard of living for everyone.

But fundamental for „the street” was how people were mobilized, rationality of claims, continuity of protests over several days, the youthful air and ease of participants. Also, important is the fact that this „street” (civil society) makes us think if it has become the fifth state power, whether it is a „mass of interdiction” or a „mass of revival” (Elias Canetti).

Keywords: ”The Street”, ”the soul of the crowd”, ”Mass of interdiction”, ”Mass of revival”, Klaus Iohannis, Gustave Le Bon, Elias Canetti.

Evenimentul tragic din clubul *Colectiv* din București, care a avut loc în noaptea de vineri 30 octombrie 2015, a siderat și bulversat o mare parte a populației României, atât prin dimensiunea sa tragică în care și-au pierdut viața zeci de tineri, dar și prin elementul de imprevizibil, de șoc, de bizar. Cei care au reușit să fie salvați, dar și reprezentanții SMURD-ului, poliției, jandarmeriei etc., au fost de-a dreptul uimiți de ceea ce au putut să vadă în acel loc al morții, un spațiu care a intrat în spectrul evenimentelor pline de dramatism ale istoriei imediate.

Dacă noaptea de 30 octombrie a reprezentat un moment critic pentru unii tineri care au murit sau care s-au aflat în stare gravă în spital, pentru autoritățile române a fost o adevărată provocare la care au trebuit să răspundă cu celeritate. Pentru clasa politică tragedia din *Colectiv* a constituit momentul în care mulțimea înfuriată de incompetența instituțiilor statului a cerut demisia guvernaților și organizarea de alegeri anticipate. Generația tânără a demonstrat o capacitate de

organizare exemplară, această generație „facebook”, animată de aerul de libertate, de nonconformism, s-a mobilizat într-un număr mare pentru a schimba ceva în România.

Dar, ce se poate remarca la manifestații din stradă, este dezinvoltura, curajul, hotărârea, franchețea cu care și-au expus nemulțumirile, dar și ura față de politicieni. Schimbarea structurilor politice ale României trebuie realizată prin și cu acești tineri, de aceea probabil vechea gardă a politicului va trebui să cedeze sau să dea un pas înapoi pentru ca țara noastră să fie condusă pe baze meritocratice și nu prin oameni care promovează un sistem corupt. Este și un conflict între generații, între urmașii vechilor structuri comunisto-securiste și copiii născuți prin anii '80-'90 care acum își cer dreptul la o țară cu adevărat democrată, fără politicieni corupți. Acest „conflict” între cei vechi și cei noi, probabil nu ar fi existat dacă în mod real s-ar fi făcut o trecere treptată spre un regim democratic, cu o lege a lustrației ce trebuia aplicată imediat după Revoluția din 1989.

Fenomenul „Strada” poate fi perceput și ca o dorință de a răzbuna, de a compensa prin atitudine și determinare moartea românilor la Revoluție, o atitudine civică și morală demnă care cu siguranță va avea efecte în plan politic, social și economic. Manifestațiile prelungite din stradă denotă și puterea care poate să o aibă societatea civilă atunci când contextul evenimentelor interne sau externe determină acest lucru. „Strada” nu este doar locul în care oamenii își spun nemulțumirile, ci este și o zonă a incertitudinii, a problemelor nerezolvate, față de „casa” care poate fi văzută ca un loc al expectativei, al problemelor parțial nerezolvate, al compromisului dezgustător cu politicienii. De aceea, cei care au stat în casă și nu au ieșit în stradă poate nu au avut curaj, poate nu au putut sau au avut anumite interese, dar un lucru este cert, „strada” din 2015 nu i-a iertat pe politicieni, cum de altfel nu i-a iertat nici „strada” din 1989, care însă a fost furată și transformată.

Presiunea „străzii” l-a determinat pe prim-ministrul Victor Ponta să-și dea demisia, o plecare așteptată de mai mult timp de români. Momentul a fost unul extrem de bun pentru V. Ponta pentru a pleca de la conducerea Guvernului, deși anterior zilei de 30 octombrie i s-a solicitat demisia în mai multe rânduri. Motivul a fost unul plauzibil, iar argumentul că el „*nu se bate cu oamenii*”, ci cu politicienii, este doar o justificare fără fond a acestei demisii. Ce putem să decelăm din această decizie este tocmai puterea de temut a participanților din stradă, frica pe care pe politicienii în frunte cu Ponta a început să-i cuprindă. De altfel, unul dintre sloganurile mulțimii a fost „*Să vă fie frică, poporul se ridică!*”, un avertisment pentru cei care au condus țara într-un mod lamentabil timp de 25 de ani, ridicarea poporului însemnând, în viziunea protestatarilor, căderea sistemului politic actual.

Înainte de accidentul din *Colectiv*, generația de după '89 era privită ca neputincioasă în fața „bătrânilor” mai versatili, o categorie a populației României considerată a fi pierdută în angrenajul „rinocerizat”, cu mentalitate învechită. Fără

lideri ai străzii, fără acțiuni violente, dar cu o comunicare foarte bună pe rețelele de socializare, „strada” a devenit a cincea putere în stat, o putere „soft”, care prin perseverență a reușit să-și impună ideile. În egală măsură sufletul „străzii”, sau „sufletul mulțimii” cum ar spune Gustave Le Bon¹, nu a fost irațional, ci a reflectat un fel de a gândi, o altă atitudine și o nouă viziune de conducere a României. Sociologul francez mai sus menționat afirma că: „*Puterea maselor s-a născut, în primul rând, datorită propagării unor idei încet implantate în spirite și, apoi, prin asocierea treptată a indivizilor, având drept rezultat realizarea concepțiilor până atunci teoretice*”². Ideea esențială a maselor de oameni de pe străzi a fost schimbarea radicală a politicienilor și înlocuirea acestora cu persoane tinere, nepătate din punct de vedere moral. Spiritul mulțimii a fost unul al dezgustului și dezamăgirii, un spirit pur care a cerut socoteală pentru victimele din *Colectiv*, un spirit al unei societăți până atunci dezorientată și mințită de conducători.

Raportarea politicienilor la cerințele mulțimii a fost una tăcută, crezând probabil că până la urmă se vor „plictisi”, cum de altfel s-a întâmplat de mai multe ori în trecut, sau mizând pe naivitatea acestora, însă tinerii au continuat să protesteze.

Președintele Klaus Iohannis a acționat cu prudență și a invitat la consultări pentru viitorul guvern o nouă forță, care în viziunea sa, deține din acel moment un rol determinant în deciziile politice: „*Am urmărit aseară, cu mare atenție, manifestațiile de stradă. Sunt foarte mulțumit că au fost manifestații fără violențe, fără exagerări și am un mesaj important pentru toți cei care au fost și aseară și alaltăieri în stradă: V-am văzut, v-am auzit, voi ține cont de solicitările voastre! Am decis ca în continuarea consultărilor cu partidele politice, pe care le-am planificat pentru astăzi și pentru mâine, să consult în premieră un nou actor: societatea civilă. Voi convoca pentru vineri după-amiaza un grup care reprezintă atât societatea civilă, cât și ceea ce se numește „strada”. Este important pentru mine și doresc să le cunosc părerile și opțiunile. În acest fel voi cunoaște, atunci când voi lua o decizie, și opțiunile partidelor politice, dar, și acest lucru mi se pare important, opțiunile societății civile*”³. După întâlnirile avute în prealabil cu reprezentanții partidelor politice, președintele a primit la Cotroceni mai mulți membri ai societății civile, o parte dintre aceștia făcând parte din asociații sau

¹ Vezi și Sigmund Freud, *Psihologia colectivă și analiza eului*, traducere Darie Lăzărescu, f.l., Editura Mediasex, 1995.

² Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*, traducere Mariana Tabacu, București, Editura Antet XX Press, 2000, p. 4.

³ <http://www.hotnews.ro/stiri-politic-20560058-iohannis-anunta-premiera-consulta-societatea-civila-reprezentanti-manifestantilor-inainte-anunte-propunerea-premier.htm?nomobile> (accesat: 7 noiembrie 2015).

organizații nonguvernamentale⁴. De altfel, această comunicare cu societatea civilă a reprezentat un prim semnal că „glasul străzii” este auzit de către Iohannis și că acesta își va baza deciziile ținând cont de nemulțumirile mulțimii.

Mai mult, el a promis și s-a ținut de cuvânt că va merge în Piața Universității să afle părerile oamenilor: „*Mă voi duce, dar nu voi anunța nici ora, nici ziua ca să nu transform acest lucru într-un spectacol mediatic. Vreau să mă întâlnesc cu oamenii și să discut cu ei*”⁵. Mulțimea avea nevoie de prezența președintelui Iohannis în mijlocul evenimentelor deoarece acesta se număra printre puținii politicieni care mai prezenta încredere.

Totodată, masele de oameni de pe străzile țării aveau nevoie de legitimitatea acțiunilor întrucât și ei la rândul lor i-au acordat președintelui votul, practic nevoia de solidaritate, de a avea un lider politic care să le împărtășească solicitările, a crescut rolul jucat de „stradă”. Chiar dacă mulțimea din „stradă” a fost eterogenă, au existat oameni raționali, cu valori și principii puternice, ale căror revendicări au fost justificate, însă au fost și persoane cu frustrări personale, reprezentanți ai unor viziuni politice de extremă stânga sau dreapta, sau alte categorii sociale⁶, unde „strada” a constituit un spațiu al defulării, totuși nu trebuie ignorată stăruința și claritatea mesajelor transmise, chiar dacă unele erau individuale. Dar, aceste mase au avut până acum „interdicția” de a se implica în mod direct în politică, de a-și spune răspicat lipsurile, clasa politică prin miniciună și manipulare le-a interzis în mod direct dreptul de implicare activă în treburile politice.

De aceea, am putea discuta de „strada” ca un fenomen de „*masă a interdicției*”, termen uzitat de Elias Canetti, care înseamnă că „*un număr mare de oameni la un loc, (...) nu mai vor să facă ceea ce până atunci făcea fiecare în parte. Interdicția vine subit; și-o asumă ei înșiși (...). Întotdeauna își are originea într-o nevoie a celor în cauză. De îndată ce interdicția a fost pronunțată, masele încep să se formeze (...). Solidaritatea lor se recunoaște în hotărârea refuzului. Caracterul negativ al interdicției se transmite acestor mase din clipa constituirii lor și rămâne trăsătura lor esențială, atât timp cât ele există*”⁷. Refuzul de a mai fi conduși de politicieni corupți și depășirea interdicției de a participa într-un mod dinamic la politica României a fost direcția fundamentală a „străzii”.

⁴ <http://citynews.ro/eveniment/klaus-iohannis-s-intalnit-la-cotroceni-cu-membri-ai-societatii-civile-1283155> (accesat: 7 noiembrie 2015).

⁵ *Ibidem*.

⁶ Alexandru Lalescu, *Revoluția străzii: așteptări, riscuri, consecințe*, disponibil la: <http://www.contributors.ro/politica-doctrine/revolu%C8%9Bia-strazii-a-%C8%99teptari-riscuri-consecin%C8%9Be/> (accesat: 7 noiembrie 2015).

⁷ Elias Canetti, *Masele și Puterea*, traducere din lb. germană de Amelia Pavel, București, Editura Nemira, 2000, p. 42.

Dar masa de oameni din piața Revoluției și din alte orașe a fost o „*masă a schimbării*”, un fel de „*masă a revirimentului*”⁸, a revenirii în prim-plan a „*celor mici*”, care pot face istorie prin revendicările politice, socio-economice cerute. Întotdeauna masele își maximizează scopul, așa cum s-a demonstrat și în cazul manifestărilor după accidentul din *Colectiv*, prin dorința de a dispărea de pe scena politică oamenii politici vetuști și compromiși, coagularea unui nou program politic în jurul solicitărilor celor din stradă și organizarea de alegeri anticipate. Până la urmă și „strada” și-a dat seama că alegerile anticipate ar putea crea haos și au consimțit spre numirea unui guvern de tehnocrați. „Guvernul străzii” trebuie să fie un guvern al „oamenilor simpli”, corecți, fără interese partinice, un guvern care să „spele” măcar parțial rușinea guvernărilor anterioare.

După a doua rundă de consultări și ținând cont de continuarea manifestațiilor, Klaus Iohannis a anunțat pe 10 noiembrie 2015 numele noului premier, Dacian Cioloș, consilier al președintelui Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, fost Comisar European pentru Agricultură și fost Ministru al Agriculturii în guvernul Tăriceanu⁹. Dacian Cioloș pare a fi persoana integră și bine pregătită care se încadrează în standardele dorințelor „străzii”, însă el va trebui să propună miniștri credibili și buni profesioniști pentru ca guvenul său să fie votat în Parlament. În orice caz, așa cum a declarat și jurnalistul Cristian Tudor Popescu, atât președintele, cât și Parlamentul, sau noul premier desemnat, Dacian Cioloș, trebuie să știe că asupra lor planează presiunea oamenilor: „*Și președintele Klaus Iohannis, și Parlamentul sunt sub presiunea străzii, nu au altă cale de ieșire, pentru că oamenii au ieșit în stradă și ar putea reveni oricând. Iar premierul desemnat, Dacian Cioloș, trebuie să aibă în minte că a fost ales la presiunea străzii*”¹⁰.

În concluzie, trebuie remarcată influența „străzii” în desemnarea lui Dacian Cioloș la conducerea guvernului, dar și consensul, chiar și temporar, al partidelor că un guvern de tehnocrați poate fi o soluție bună până la viitoarele alegeri. Cu toate că în proporție mare manifestațiile vor înceta, noul guvern va trebui să acționeze cu diplomatie și corectitudine față de oameni, întrucât există posibilitatea ca „strada” să „reînvie”, iar situația politică a președintelui să fie pusă în mare dificultate. „Strada” a arătat pe parcursul protestelor că poate deveni o a cincea putere în stat, demnă de luat în calcul și că fără acțiuni violente poate schimba guvernul și direcționa țara spre un viitor mai bun.

⁸ *Ibidem*, p. 44.

⁹ Raluca Pantazi, *Cine este Dacian Cioloș, premierul desemnat de Klaus Iohannis*, disponibil la: <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20576289-cine-este-dacian-ciolos-premierul-desemnat-klaus-iohannis.htm> (accesat: 13 noiembrie 2015).

¹⁰ <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20576289-cine-este-dacian-ciolos-premierul-desemnat-klaus-iohannis.htm> (accesat: 13 noiembrie 2015).

Bibliografie:

Elias CANETTI, *Masele și Puterea*, traducere din lb. germană de Amelia Pavel, București, Editura Nemira, 2000.

Sigmund FREUD, *Psihologia colectivă și analiza eului*, traducere Dărie Lăzărescu, f.l., Editura Mediarex, 1995.

Alexandru LALESCU, *Revoluția străzii: așteptări, riscuri, consecințe*, disponibil la:

<http://www.contributors.ro/politica-doctrine/revolu%C8%9Bia-strazii-a%C8%99teptari-riscuri-consecin%C8%9Be/>

Gustave LE BON, *Psihologia mulțimilor*, traducere Mariana Tabacu, București, Editura Antet XX Press, 2000.

IDEM, *Psihologia revoluției*, traducere Maria Păncescu, București, Editura Antet XX Press, 2010.

Raluca PANTAZI, *Cine este Dacian Cioloș, premierul desemnat de Klaus Iohannis*, disponibil la: <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20576289-cine-este-dacian-ciolos-premierul-desemnat-klaus-iohannis.htm>.

<http://www.hotnews.ro/stiri-politic-20560058-iohannis-anunta-premiera-consulta-societatea-civila-reprezentanti-manifestantilor-inainte-anunte-propunerea-premier.htm?nomobile>.

<http://citynews.ro/eveniment/klaus-iohannis-s-intalnit-la-cotroceni-cu-membri-ai-societatii-civile-1283155>.

<http://www.hotnews.ro/stiri-esential-20576289-cine-este-dacian-ciolos-premierul-desemnat-klaus-iohannis.htm>.

Aknowledgement:

Această lucrare a fost realizată și publicată prin finanțarea de către Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, prin proiectul „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”: POSDRU/159/1.5/S/133652. (The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development, as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.)